

Augstskolām jāapvieno spēki

Diena skaidro, kādas **izmaiņas krīze varētu ienest** augstākajā izglītībā

Vita Dreijere

JA JAUNIETIS vēlas studēt datorzinātnes, izvēles viņam netrūks. Pētot augstskolu studiju programmu piedāvājumu, *Diena* atrada sešas valsts augstskolas, kas piedāvā iegūt bakalaura grādu datorzinātnēs. Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) rektora Ivara Knēta teiktais liecina — šis piedāvājums ir tik plašs, ka pērn RTU tikai «līdz ar nagiem» izdevās aizpildīt visas budžeta vietas šajā programmā. Vēl plašāka izvēle būs jauniešiem, kuri vēlas izglīties ekonomikā un vadības zinībās — šīs programmas piedāvā teju katra valsts augstskola.

Vai tiešām valstij jāapmaksā ļoti līdzīgas programmas vairākās augstskolās, ir jautājums, ko aktualizējusi Izglītības un zinātnes ministrija (IZM), meklējot iespējas, kur ietaupīt kopumā 7,8 miljonus latu uz augstskolu dotāciju rēķina. *Dienas* sarunas ar augstskolu pārstāvjiem liecina, ka ekonomiskās grūtības likušas tām pašām sākt domāt par spēku apvienošanu.

Vairākas problēmas

Programmu dublēšanās nav izteikta tendence Latvijās augstākās izglītības sistēmā, tomēr atsevišķi šādi gadījumi pastāv, norāda Augstākās izglītības padomes (AIP) priekšsēdis Jānis Vētra. IZM valsts sekretārs Mareks Gruškevičs (TP) akcentē, ka galvenokārt dublēšanās attiecas uz medicīnas un pedagoģijas programmām. Piemēram, ārstniecības programmas piedāvā arī gan Rīgas Straidiņa universitātē, gan Latvijas Universitātē. Dažādas pedagoģijas programmas piedāvā pat sešas Latvijas augstskolas. Ļoti līdzīgas programmas augstskolas piedāvā arī citās zināt-

▲ IEGŪT bakalaura grādu datorzinātnēs var vismaz sešas valsts augstskolās. Topošo studentu uzņemšana sāksies 17.jūlijā.

FOTO – ULDIS BRIEDIS, DIENA

nu nozarēs, sākot no eksaktajām un beidzot ar sociālajām un humanitārajām zinātnēm.

Programmu dublēšanās novēršana paredz arī vairākas problēmas. Pirmo izemē Re-

ktoru padomes priekšsēdes Tatjanas Volkovas teiktais: «Vienāds nosaukums nenozīmē, ka programmas saturiski ir gandrīz vienādas.» Piemēram, daudzu augstskolu pie-

dāvatajās vadības zinību programmās akcenti var būt gan uz mārketingu, gan grāmatvedību, gan finanšu vadību, gan vispārējiem vadības principiem, papildina Vents-

pils Augstskolas rektors Jānis Vucāns, tā akcentējot, ka šim jautājumam nevar pieiet mehāniski. Otrkārt, cīņā pret programmu dublēšanos jāņem vērā arī reģionālo augstskolu specifika. Tām ir programmas, kas ir ļoti līdzīgas arī citu augstskolu piedāvātajām, tomēr, kā uzsvēr Daugavpils Universitātes rektors Arvids Barševskis: «Reģionu augstskolām ir cita misija — tur mācās reģiona studenti, kuri paliek strādāt reģionā. Tāpēc programmas vajadzētu vērtēt reģiona ietvaros.» Treškārt, pēc T.Volkovas domām, nevajadzētu aizskart programmas, kas labi spēj izdzīvot tirgū, par spīti tam, ka to budžeta vietu skaits ir tikai 5—10%.

Arī ātru ekonomisku ieguvumu no programmu dublēšanās novēršanas nebūtu. Valsts finansē studiju vietas, tāpēc, apvienojot divas līdzīgas augstskolu programmas ar 50 un 30 budžeta vietām, valstij tik un tā būs jāfinansē 80 budžeta vietas. Ietaupīt var, tikai samazinot vienas studiju vietas izmaksas un paredzot mazāk budžeta vietu topošajiem studentiem, jo esošie ir noslēguši līgumus, kuru laušana novestu pie tiesvedības. Izglītības un zinātnes ministre Tatjana Koke (ZZS) apliecinā, ka topošajiem studentiem būs mazāk budžeta vietu un, pirmām kārtām, šis samazinājums varētu skart sociālās zinātnes kā jurisprudenci, ekonomiku, pedagoģiju, politoloģiju, komunikācijas zinātni. AIP konstatējis — aptuveni 3000 budžeta vietu likvidēšana dažādās nozarēs būtu iespējama, pārāk nesatricinot augstākās izglītības sistēmu.

Augstskolas tuvinās

Taupības režīms arī pašiem augstskolu vadītājiem līcis

sākt domāt par spēku apvienošanu. Visi uzsvēr, ka īpaši svarīga ir starpaugstskolu sadarbības stiprināšana. Piemēram, Liepājas Universitātes rektors Oskars Zīds norāda, ka varētu atvērt kopīgas augstskolu programmas, kur studenti mācītos dažādās augstskolās, bet pasniedzēji varētu piebraukt klāt. LU un RTU vadības līmenī apspriesta iespēja koordinēt augstskolu Ķīmiņas fakultāšu darbību, piemēram, kopīgi lasot kādus studiju kursus. Vairākas augstskolas jau tagad piedāvā kopīgas doktorantūras studijas. Tomēr, lai arī atsevišķi labie piemēri eksistē, kopumā Latvijā starpaugstskolu sadarbība nav pārāk attīstīta, uzskata J.Vētra. Viņaprāt, iemesls ir meklējams budžeta vietu finansēšanas kārtībā, kas neparedz elastību, jo piesaista studentu vienai augstskolai, nevis stimulē kādu studiju kursu apgūt arī citās.

Taupības režīma kontekstā kuluāru sarunās apspriesta arī iespēja apvienot atsevišķas augstskolas. J.Vētra pieļauj, ka augstskolu apvienošanās jau šā gada beigās «var kļūt par realitāti». LU rektors un Latvijas universitāšu asociācijas vadītājs Mārcis Auziņš norāda, ka nepieciešamas strukturālas izmaiņas augstākās izglītības sistēmā — universitātem jābūt centriem, kur koncentrējas augstākā līmeņa izglītība, sevišķi doktorantūra, savukārt pamatstudijas joprojām varētu nodrošināt reģions. Ja augstskolu konsolidācija netiks veicināta, «nonāksim pie alternatīvas, ka daļa valsts augstskolu pārstāj eksistēt», saka M.Auziņš. T.Koke gan akcentē, ka neredz iespēju slēgt kādu augstskolu, jo «pēc tam ir ļoti grūti kaut ko atjaunot».♦